

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

นิทานพื้นบ้านเป็นหนึ่งในเครื่องบันเทิงใจยามว่าง ทั้งยังเป็นแหล่งรวมความรู้ สร้างความเข้าใจในเรื่องราวและวีรกรรมของบุรพชน หรือบุคคลสำคัญทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางศาสนา หรือความเชื่อ เช่น เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ ตลอดจนเรื่องราวการอธิบายปรากฏการณ์หลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ สิ่งดังกล่าวเหล่านี้มักมีให้คนในสังคมต่าง ๆ ได้เรียนรู้จากเนื้อหาของนิทานทั้งสิ้น การเล่านิทานจึงเกิดขึ้นในสังคมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในราชสำนัก บ้านขุนนาง ศาสนสถาน หรือบ้านของชาวบ้านชาวไร่ ด้วยวิธีการเล่าจากปากสู่ปาก และเป็นลายลักษณ์ในสังคมที่มีตัวอักษรใช้อันทำให้นิทานแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง

นิทาน ตามคำศัพท์ภาษาบาลี หมายถึง เหตุการณ์ เรื่องเล่า นิยาย ราชบัณฑิตยสถาน¹ ได้ให้ความหมายไว้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่ากันมา เช่นนิทานชาดก นิทานอีสป พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ - ไทย² ให้ความหมายของคำว่า นิทาน หรือ tale ว่า หมายถึง เรื่องเล่าที่เรียบง่ายตรงไปตรงมาแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง หรือเล่าด้วยวาจาก็ได้ ... เป็นเรื่องเล่าขนาดสั้นชนิดใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องแต่งขึ้น และประคอง นิมมานเหมินท์³ กล่าวว่า นิทานพื้นบ้าน เป็น เรื่องเล่าสืบทอดกันมา และไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้แต่ง ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยปาก แต่อาจถ่ายทอดด้วย

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2545), หน้า 447.

² ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2525), หน้า 428.

³ ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้านศึกษา, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 7.

การเขียนก็ได้ เป็นการเล่าจากความจำที่ได้ฟังต่อ ๆ กันมา ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าผู้เล่าคนแรกคือใคร

ในแง่คติชนวิทยา นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะแต่บางส่วนก็ได้รับการบันทึกไว้บ้างแล้ว⁴ นิทานเหล่านี้ เรียกว่า นิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง นิทานชาวบ้าน มีความหมายเฉพาะเจาะจงถึงเรื่องเล่าประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ ไทย⁵ ให้ความหมายของ นิทานชาวบ้าน (folk tale, märchen) ว่า นิทานที่มีรูปแบบเป็นมุขปาฐะ และได้ถ่ายทอดกันต่อมาแบบปากต่อปาก นิทานชาวบ้านหมายรวมถึงตำนาน นิทานอุทาหรณ์ นิทานเหลือเชื่อ เทพนิยาย นิทานเรื่องผีร้าย และวิญญาณ นิทานเรื่องเกี่ยวกับยักษ์และนักบุญ นิทานเรื่องผัว ๆ เมีย ๆ นิทานเรื่องเกี่ยวกับนายและบ่าว และเรื่องตลกชาวบ้านสั้น ๆ ฯลฯ

กุหลาบ มัลลิกะมาส⁶ ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับนิทานชาวบ้านไว้ว่า

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้น ก็อาจเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมนั้นเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์⁷ กล่าวว่า โลกของนิทานคือโลกแห่งจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากความคิดฝัน ซึ่งจะมีความเป็นจริงแอบแฝงอยู่ในนั้น ความเป็นจริงนี้ก็คือความเป็นธรรมดา ธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง

⁴ กิ่งแก้ว อัดดากร, นิทานพื้นเมือง, หน้า 2. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า 185.

⁶ กุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวบ้าน, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 6.

⁷ เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, การศึกษานิทานพื้นบ้าน, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 105.

กล่าวโดยสรุป นิทาน เป็นเรื่องเล่าอันเกิดจากจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นมา มีความเป็นจริงแทรกอยู่ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และประเพณีของกลุ่มชน ดังนั้น นิทานจึงเป็นทั้งสิ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม คือชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนประวัติศาสตร์ของกลุ่มที่มีการเล่านิทานนั้น และนิทานก็ยังเปรียบเสมือนบันทึกของสังคมมนุษย์ ซึ่งเปิดเผยให้มนุษย์ในปัจจุบันได้รู้จักสังคม แนวความคิด ความเชื่อ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมบูรพกาล

สตีธ ทอมป์สัน⁸ ได้นำนิทานพื้นบ้านมาจัดแยกประเภท แบ่งเป็น 11 ประเภทดังนี้

1. เทพนิยาย (fairy tale, wonder tale, conte populaire, marchen, นิทานมหัศจรรย์) เป็นนิทานที่มีเรื่องราวของอิทธิปาฏิหาริย์ และมีความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ
2. นิทานชีวิต หรือ นิยายชีวิต (novella) ดำเนินเรื่องในโลกแห่งความเป็นจริง มีการบ่งสถานที่ที่เกิดเรื่องและชื่อตัวละครชัดเจน บางเรื่องอาจมีอิทธิปาฏิหาริย์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นจริง
3. นิทานวีรบุรุษ (hero tale) นิทานชุดเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายครั้งหลายหน เป็นการผจญภัยที่ใช้ความสามารถเหนือคนธรรมดา
4. นิทานประจำถิ่นหรือนิยายประจำถิ่น (sage, local tradition, local legend, migratory legend, tradition populaire, ตำนาน) เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นมาของบุคคลและสถานที่ในท้องถิ่น อธิบายความเป็นมาของสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น อาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือก่อสร้างขึ้นมา
5. นิทานอธิบายเหตุ (explanatory, etiological tale, natursage, pourquoi story) อธิบายกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ดวงดาว โดยเล่าอย่างตรงไปตรงมา เพื่อตอบคำถามว่าทำไมสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงมีลักษณะเช่นนั้น
6. นิทานปรัมปรา เทวปกรณัม เทพปกรณัม (myth) อธิบายกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปรากรกฎการณัมทางธรรมชาติ
7. นิทานสัตว์ (animal tale) เป็นเรื่องที่สัตว์เป็นตัวเอก มักแสดงความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่งและความโง่เขลาของสัตว์อีกชนิดหนึ่ง ความน่าสนใจของเรื่องอยู่ที่ความขบขัน

⁸ Stith Thompson, The Folktale, (London: University of California Press, Ltd., 1977) อ้างถึงใน ประคอง นิมมานเหมินท์,

จากการหลอกลวงหรือการตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากที่ไม่น่าเป็นไปได้ของสัตว์อื่น
เนื่องมาจากความโง่ของมัน

8. **มุขตลก** (jest, humourous anecdote, merry tale, numskull tale, schwank) มักมีขนาดสั้น ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่างๆ สติธ ทอมป์สัน ประมวลแนวคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกกว่ามี 16 แบบ คือ ความฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง ขโมยและการหลอกต้ม การหนี โดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช และการไม้

9. **นิทานศาสนา** (religious tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ใช่เทพปกรณัม เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับศาสดาของศาสนานั้น ๆ โดยนิทานเหล่านี้ตามทัศนะของผู้เล่ามักถือว่าเป็นเรื่องจริง

10. **นิทานเรื่องผี** (ghost stories) มีในทุกสังคม บ้างเป็นวิญญูณ บ้างเป็นผีประเภทต่าง ๆ

11. **นิทานเข้าแบบ** (formula tale) เป็นนิทานที่มีแบบแผนในการเล่า โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นรองของแบบแผนในการเล่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟังโดยตรง

การแบ่งประเภทนิทานข้างต้นนี้ สติธ ทอมป์สัน ได้แบ่งไว้กว้าง ๆ โดยพิจารณาจากนิทานของประเทศต่าง ๆ เท่าที่มีผู้รวบรวมไว้ ในแต่ละประเทศสามารถนำหลักเกณฑ์เหล่านี้ไปใช้ในการแบ่งประเภทนิทานประจำชาติแต่ละชาติ บางเรื่องอาจไม่จัดเข้าพวกของนิทานประเภทใดใด แต่สามารถแยกเป็นแบบอื่นซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชาตินั้น ๆ ได้

การศึกษาทางคติชนในประเทศเวียดนาม แบ่งวรรณกรรมพื้นบ้านออกเป็น 12 ประเภทได้แก่⁹

1. **เถิน ถว่าย** (Thần thoại) คือ เทพนิยาย เรื่องเล่าที่แต่งขึ้นเกี่ยวกับบุคคล กำเนิด หรือที่มาของชนบ ประเพณีต่าง ๆ กำเนิดโลก รวมถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน

⁹ Đặng Thanh Lê, Văn Học Dân Gian: Đại cương về văn học dân gian, เอกสารประกอบการสอนวิชา คติชนวิทยา : ภาพรวมเกี่ยวกับคติชนวิทยา, หน้า 8. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

2. **สื่อ ที เซิน ซาน (Sử thi dân gian)** คือ บทร้อยกรองที่กล่าวสรรเสริญวีรกรรมของวีรบุรุษ โดยจะมีเนื้อหากล่าวถึงเทพนิยายอันเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น และวีรบุรุษคือบุคคลที่มีตัวตนจริง ซึ่งจะเรียกว่า แอง ฮุ่ง กา (anh hùng ca) หรือ เจื่อง กา แอง ฮุ่ง (trường ca anh hùng) มหาकाพย์เกี่ยวกับวีรบุรุษ

3. **เจวี่ยน เทวียด (Truyện thuyết)** คือ ตำนาน หรือเรื่องเล่าของชาวบ้านที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ลัทธิเต๋า หรือ ตำนานการก่อกำเนิด เช่น เรื่อง บ่า จิ่ง (Bà Trung) บ่า เจียว (Bà Triệu)* เล หล่อย (Lê Lợi)** เป็นต้น

4. **เจวี่ยน โก่ ตี้ก (Truyện cổ tích)** คือ นิทาน เป็นเรื่องเล่าของชาวบ้านที่มีการเล่าต่อ ๆ กันไปเกี่ยวกับบุคคลหนึ่ง ๆ ผู้มีความกล้าหาญ หรือประสบโชคร้าย หรือเป็นคนใจ ปรารถนด้วย 3 ประเภทย่อย คือ นิทานเกี่ยวกับสิ่งของ นิทานเกี่ยวกับความมหัศจรรย์ และนิทานเกี่ยวกับชีวิต

5. **เจวี่ยน เกือย เซิน ซาน (Truyện cười dân gian)** คือ นิทานตลกชาวบ้าน เป็นเรื่องเล่าขนาดสั้นที่มีมุขตลกชวนให้ผู้ฟังหัวเราะในเหตุการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นกับชีวิตของบุคคลหนึ่ง มักมีทั้งแง่ดีและแง่ร้าย

6. **เจวี่ยน หงู โงน (Truyện ngụ ngôn)** คือ เรื่องเล่า ที่กล่าวถึงประสบการณ์ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ที่สอดแทรกด้วยศีลธรรม ปรัชญา

7. **ตุก หงือ (Tục ngữ)** คือ สุภาษิต เป็นคำสอนสั้น ๆ ที่แฝงด้วยคติชวนคิด กล่าวถึงชีวิตประจำวัน ธรรมชาติของคน การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นปรัชญาในการดำรงชีวิต และตักเตือนประชาชน

8. **โกว โด่ (Câu đố)** คือ ความเปรียบ ที่กล่าวเป็นประโยคสั้น ๆ ถึงสิ่งหนึ่ง แต่มีความหมายไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง

9. **กา ซาว หรือ เซิน กา (Ca dao – dân ca)** คือ เพลงพื้นบ้าน ที่แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นของประชาชน ที่ร้อยรับไปกับทำนองเพลงพื้นบ้าน

* สองพี่น้องวีรสตรีตระกูลจิ่ง เกิดในตระกูลขุนนางแห่งอาณาจักร เอว หลัก ทั้งสองได้รวบรวมกำลังคนต่อสู้กับชาวจีนกระทั่งได้รับชัยชนะ และปกครองประเทศเวียดนามเป็นเวลา 3 ปี (40 - 43 AD.)

** กษัตริย์ผู้รวบรวมกำลังคนจากเมือง แหว ฮว่า ต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราชของเวียดนามจากจีน เมื่อได้รับชัยชนะแล้วได้ก่อตั้งราชวงศ์เล อันเป็นราชวงศ์ที่ปกครองประเทศเวียดนามอย่างยาวนานถึง 350 ปี (1428 - 1778)

10. **เว่ (Vè)** คือร้อยกรองรูปแบบของชาวบ้าน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือ สภาวะดินฟ้าอากาศ ใช้วิธีการอ่านเป็นการถ่ายทอดสู่กันฟัง

11. **เจวี่ยน เธอ (Truyện thơ)** คือเรื่องเล่าที่มีฉันทลักษณ์ มีโครงเรื่อง มีแนวคิดชัดเจน เป็นบทกลอนแสดงความรู้สึก วรรณกรรมเจวี่ยน เธอ นี้มีเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นที่ชื่นชอบของประชาชน

12. **ก๊าก เถ หล่าย เชน โคว์ (Các thể loại sân khấu)** การแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ ประกอบด้วยการแสดงประกอบการร้องเพลง เช่น แจ่ว (chèu) ต่วง โด่ (tuồng dô)* และการนำเรื่องเล่า นิทาน มาแสดง ซึ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการแสดงของนักแสดงอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา

หากเปรียบเทียบการแบ่งประเภทของนิทานนานาชาติที่ สติธ ทอมป์สัน แบ่งไว้กับการแบ่งประเภทวรรณกรรมพื้นบ้านของเวียดนามแล้ว ในส่วนของนิทานสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะ เป็น ถ้วน ถวาย (Thần thoại) กับ เทพนิยาย (fairy tale) สือ ที เชน ชาน (Sử thi dân gian) กับ นิทานวีรบุรุษ (hero tale) เจวี่ยน เทวียต (Truyện thuyết) กับ นิทานประจำถิ่น หรือนิยายประจำถิ่น (local legend) เจวี่ยน โก่ ตี้ก (Truyện cổ tích) กับ นิทานชีวิต หรือนิยายชีวิต (novella) เจวี่ยน เกื่อย เชน ชาน (Truyện cười dân gian) กับ นิทานมุขตลก (jest, humourous) ทำให้เห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของนิทานมีความใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่ม

สำหรับการศึกษาวรรณกรรมเวียดนามได้จัดประเภทให้นิทานชุด แจ่ง กว๊ิง ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งสรุปเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่จัดให้นิทานชุดนี้อยู่ในประเภทของ นิทานตลก (truyện cười) ได้แก่การวิเคราะห์ของ ดิ่ง ซา แซ็ง (Đinh Gia Khánh) จู ชวน เชนียน (Chu Xuân Diên) วั้ กวาง เงิน (Võ Quang Nhơn) ใน *คติชนวิทยาเวียดนาม (Văn học dân*

* การแสดงพื้นบ้านประกอบการร้องเพลง โดยมีคณะนักแสดงรำรำประกอบการร้องเพลง และมีอุปกรณ์ประกอบการแสดง ระหว่างแสดงมีดนตรีประกอบจากการบรรเลง เนื้อเรื่องที่นำมาใช้ในการแสดงมักเป็นเรื่องราวของวีรบุรุษ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Đinh Gia Khánh, "Sân Khấu Dân Gian Chèo Sân Đình" ใน *Văn học dân gian Việt Nam*, Đinh Gia Khánh, Chu Xuân Diên và Võ Quang Nhơn บรรณาธิการ, (TP HCM: NXB Giáo Dục, 2003), trang 499-518.

gian Việt Nam)¹⁰ อึกทั้ง ดิ่ง ซา แซ็ง (Đinh Gia Khánh) จู ซวน เซียน (Chu Xuân Diên)ยังได้อธิบายเกี่ยวกับการกำหนดให้นิทานชุดจ่าง กวี้งจัดอยู่ในประเภทนี้ไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ *ประวัติศาสตร์เวียดนาม* (Lịch sử văn học Việt Nam)¹¹ เหงวียน หงอก โคน (Nguyễn Ngọc Côn) ฮว่าง เตียน ตีว (Hoàng Tiến Tựu) โฮ้ กวีอก ฮุ่ง (Hồ Quốc Hùng) ในหนังสือ *คติชนวิทยาเฉพาะเรื่องคัดสรร* (Văn học dân gian những tác phẩm chọn lọc)¹²

2. การจัดให้นิทานชุดจ่าง กวี้ง อยู่ในประเภท นิทานชีวิต (truyện cổ tích sinh hoạt) อ้างอิงจากบทความของ เหงวียน จี เบิน (Nguyễn Chí Bên) โดยได้เขียนไว้ในบทความ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของเรื่องจ่างตามพื้นที่และเวลา” (*Sự vận động của Truyện Trạng Quỳnh trong không gian và thời gian*)¹³ กล่าวว่า โด่ บิ่ง จิ (Đỗ Bình Trị) เป็นเพียงบุคคลเดียวที่จัดให้นิทานชุดนี้อยู่ในประเภทนิทานชีวิต

3. การจัดให้นิทานชุดจ่าง กวี้ง อยู่ในประเภท ชีวิตประวัติบุคคล (giai thoại dân gian) โดย เล บำ หาน (Lê Bá Hán) ในหนังสือ *กลวิธีการวิจัยวรรณกรรม* (Thuật ngữ nghiên cứu văn học)¹⁴ และ หวู หงอก แซ็ง (Vũ Ngọc Khánh) ก็ได้จัดเข้าไว้ในประเภทเดียวกันนี้ ดังปรากฏในหนังสือ *เรื่องจ่างเวียดนาม* (Truyện Trạng Việt Nam)¹⁵

¹⁰ Ibid., p. 362.

¹¹ Đinh Gia Khánh, Chu Xuân Diên, *Lịch sử văn học Việt Nam*, (Hà Nội: NXB Đại học và trung học chuyên nghiệp 1973), trang 190-234.

¹² Hồ Quốc Hùng, Bùi Mạnh Nhị và Nguyễn Thị Ngọc Diệp, *Văn học dân gian những tác phẩm chọn lọc*, (TP HCM: NXB. Giáo Dục, 2003), trang 350-358.

¹³ Nguyễn Chí Bên, “Sự vận động của truyện trạng trong không gian và thời gian,” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, 2 (1999) : 31-50.

¹⁴ Lê Bá Hán, *Thuật ngữ nghiên cứu văn học*, (Thanh Niên: NXB Giáo Dục, 2003), trang 241.

¹⁵ Vũ Ngọc Khánh, *Truyện Trạng Việt Nam*, (Thanh Hóa: NXB Thanh Hóa, 2005), trang 16-17.

วงวรรณกรรมเวียดนาม ได้ศึกษาประเภทของนิทานชุดจ่าง กว๊ิงกันหลากหลาย ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งนักวิชาการส่วนมากได้จัดให้นิทานชุด จ่าง กว๊ิง เป็นหนึ่งในนิทานตลก ส่วน โต๋ บิ่ง จี (Đỗ Bình Trí)¹⁶ ได้อธิบายอย่างละเอียด และแบ่งนิทานตลกออกเป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ ได้แก่ นิทานตลกที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน (truyện hài hước) หรือ (truyện khôi hài) และนิทานตลกที่แฝงการเสียดสี (truyện châm biếm) หรือ (truyện trào phúng) และจัดให้นิทานชุด จ่าง กว๊ิง นี้อยู่ในประเภท นิทานตลกที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน กล่าวคือ เป็นนิทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้ฟัง อาจแฝงการวิจารณ์กฎระเบียบของสังคม สภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ การล้อเลียนบุคคลต่าง ๆ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตจริง ผู้แต่ง ผู้เล่า และผู้ฟังนิทานจึงต้องให้พื้นที่ในโลกของนิทานเป็นทางออกให้กับเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ

ดิ่ง ซา แซ็ง¹⁷ (Đinh Gia Khánh) จัดให้นิทานชุดจ่าง กว๊ิง อยู่ในประเภท นิทานตลกชาวบ้าน (truyện cười dân gian) โดยให้เหตุผลว่า เรื่องประเภทนี้มักเกิดขึ้นในยุคสังคมศักดินา ซึ่งประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากผู้ปกครอง ชนชั้นสูงในสังคม จึงต้องใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับอำนาจดังกล่าว ด้วยชัยชนะที่ได้มาแสดงออกผ่านเสียงหัวเราะ

ส่วน วัน เติน (Văn Tân)¹⁸ ได้จัดให้นิทานชุดจ่าง กว๊ิง อยู่ในประเภท นิทานตลกแฝงการเสียดสี โดยให้เหตุผลไว้ว่า จุดหมายประการสำคัญของนิทานเรื่องนี้ เป็นการเสียดสีชนชั้นศักดินาโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นขุนนาง และกษัตริย์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นต่างจาก วัน เติน ด้วยเพราะการยั่วล้อ ล้อเลียนกับบุคคลต่าง ๆ ที่มีไ้แต่เพียงขุนนาง และกษัตริย์ ก็มักกล่าวถึงในเนื้อหา

¹⁶ Đỗ Bình Trí, "Truyện cười và việc phân tích truyện cười" trong Văn học dân gian những công trình nghiên cứu, (TP HCM: NXB Giáo Dục, 2003), trang 241.

¹⁷ Đinh Gia Khánh, Chu Xuân Diên, Lịch sử văn học Việt Nam, trang 208-227.

¹⁸ Văn Tân, Văn Học Trào Phúng Việt Nam Từ Thế Kỷ XVIII Đến 1958, (Hà Nội: NXB. Văn học xã hội, 2004), trang. 7-12.

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ ความคิดของนักคติชนกลุ่มแรกว่า ควรจัดนิทานชุดนี้อยู่ใน ประเภท นิทานตลก (truyện cười) และสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเป็น นิทานตลก ชาวบ้าน (truyện cười dân gian) อันเป็นลักษณะของนิทานที่เน้นความตลกขบขัน ความสนุกสนานเป็นนิทานที่เล่าสู่กันฟัง แพร่กระจายในกลุ่มชาวบ้าน แสดงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ทั้งยังมีตัวละครเอกเป็นชาวบ้าน ดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบใน แต่ละตอนสั้น ๆ ซึ่ง สะท้อนให้เห็นภาพของสังคมเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ที่ เน้นย้ำให้เห็นสภาพ การปกครองภายใต้ระบอบศักดินา ตัวเอกผู้นี้จึงเปรียบเสมือนตัวแทนประชาชนที่สามารถทำให้ชนชั้นสูงกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นปกครองกลายเป็นตัวตลกในสายตาของประชาชน นิทานตลกชาวบ้านชุดนี้จึงเป็นพื้นที่ของประชาชนที่ได้ผ่อนคลายความกดดันอันได้รับผลมาจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

หากนำประเภทของนิทานตลกของเวียดนาม มาพิจารณาเปรียบเทียบกับนิทาน มุขตลกตามคำจำกัดความข้างต้นแล้ว นิทานตลกชาวบ้าน (truyện cười dân gian) เป็นนิทานประเภทเดียวกันกับ นิทานมุขตลก (jest, humourous anecdote, merry tale, numskull tale) ตามคำจำกัดความของ ประคอง นิมมานเหมินท์ ที่ให้คำจำกัดความว่า นิทานมุขตลก เป็นนิทานขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจ เป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ¹⁹ นอกจากความ สนุกสนาน เพลิดเพลินที่ปรากฏอยู่ในนิทานมุขตลกแล้ว ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง กล่าว ว่า บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของนิทานมุขตลก คือ “การผ่อนคลายความกดดันอันเนื่อง มาจากกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม ซึ่งไม่สามารถพูดได้ หรือวิจารณ์ได้ในความเป็น จริง แต่เมื่ออยู่รูปของนิทานซึ่งเป็นโลกสมมุติจึงสามารถฟังและหัวเราะได้”²⁰

สตีธ ทอมป์สัน²¹ ได้ประมวลแนวความคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกว่ามี 16 แบบ คือ ความ ฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง ขโมยและการหลอก

¹⁹ ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้านศึกษา, หน้า 20.

²⁰ ศิราพร ณ ถลาง, ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 20.

²¹ Stith Thompson, The Folktale, (London: University of California Press, Ltd., 1977), อ้างถึงใน ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้านศึกษา, หน้า 20-24.

ดัม การหนีโดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช และการโม้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของกวี ซึ่งเป็นตัวเอก หรือตัวดำเนินเรื่องในนิทานชุด จ่าง กวีแล้ว พบว่า นิทานชุดนี้เป็น **นิทานที่มีแนวคิดเรื่องความฉลาด** จุดน่าสนใจอยู่ที่ความฉลาด ฉียบแหลม มีไหวพริบ มีอุบายเพื่อเอาตัวรอด หรือเอาชนะด้วยปฏิภาณ ตัวละครบางทีก็มีนิสัยชอบล้อเลียน หลอก หรือแกล้งผู้อื่น นิทานประเภทนี้บางทีก็มีหลายตอน เช่นเรื่อง ศรีธนูชัย ที่เล่าแพร่หลายในภาคกลางของไทย เรื่องของ เชียงเมียง ที่เล่าแพร่หลายในภาคเหนือและภาคอีสานของไทย เรื่องของ อ้ายสุกอ้ายสี ที่เล่าในกลุ่มไทลื้อ เรื่องของด้ายจางแพด ที่เล่าในกลุ่มไทใหญ่ และเรื่องของ ทิล ออยเลนชะปีเกล (Till Eulenspiegel) ของเยอรมัน* เป็นต้น

นิทานชุดจ่าง กวียังพ้องกับนิทานมุขตลกของเยอรมัน ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ ศิริพร ศรีวรกานต์²² ซึ่งกล่าวถึงนิทานมุขตลกของเยอรมันไว้ว่า ในภาษาเยอรมันเรียกนิทานประเภทนี้ว่า Schwank (ชะวังค์) เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งซึ่งมีเรื่องราวตลกขบขันรูปแบบต่าง ๆ มีปรากฏทั้งที่เป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ขอบเขตและความหมายของคำนี้กว้างขึ้น โดยรวมถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่มีเหตุการณ์ขบขัน และเรื่องราวของการเสียดสี โดยใช้เล่นกมล หรืออุบาย ซึ่งตัวละครเอกมักจะเป็นผู้ไร้อำนาจในสังคม

ในสังคมเวียดนาม ดิ่ง ซา แซ็ง (Đình Gia Khánh)²³ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวรรณคดีพื้นบ้านเวียดนาม (Văn học dân gian Việt Nam) ว่า

Nếu truyện ngụ ngôn phản ánh sự vươn lên không

* ศิริพร ศรีวรกานต์ ได้อธิบายไว้ว่า ทิลล์ ออยเลนชะปีเกล เป็นชายพเนจร ไม่มีครอบครัว และเลี้ยงชีพด้วยการเป็นลูกจ้างชั่วคราวในงานหลากหลายอาชีพ (ศรีธนูชัย ไทย-เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลก ศรีธนูชัยกับทิลล์ ออยเลนชะปีเกล, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544))

²² ศิริพร ศรีวรกานต์, ศรีธนูชัย ไทย-เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลก ศรีธนูชัยกับทิลล์ ออยเลนชะปีเกล, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 2.

²³ Đình Gia Khánh, Chu Xuân Diên và Võ Quang Nhơn, Văn học dân gian Việt Nam, trang 362.

ngừng của tư duy trong việc nhận thức xã hội loài người thì truyện cười là sản phẩm của trí tuệ luôn luôn phát hiện ra những mặt mâu thuẫn thường xuyên nảy ra trong xã hội ấy

ถ้าเรื่องเล่าสะท้อนสิ่งที่เก็บกอดอยู่ออกมา ไม่เพียงแต่ความคิดในสังคมมนุษย์แง่มุมต่าง ๆ แล้ว เรื่องตลกยังเป็นผลิตผลของความเฉลียวฉลาด โดยมักจะปรากฏให้เห็นการโต้แย้งด้านต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมนั้น ๆ

ผู้วิจัยได้จัดประเภทของนิทานชุด จ่าง กว๊ิง ไว้เป็นหนึ่งในนิทานพื้นบ้านเวียดนาม ประเภทนิทานตลก มีแนวคิดเรื่องความฉลาดของตัวเอก ที่พยายามเป็นตัวแทนของชาวบ้าน เพื่อจะต่อสู้กับกลุ่มคนมีอำนาจ หรือคนชั้นปกครอง ไม่ว่าจะเป็นขุนนาง พระมหากษัตริย์ ผู้ร่ำรวยหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่ง โต้ว วัน นิง (Đỗ Văn Ninh) ผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันวิจัยทางประวัติศาสตร์ ได้กล่าวถึง กว๊ิง ไว้ในหนังสือ Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh ว่า

Đã là người Việt Nam thì, dù già hay trẻ, trai hay gái, biết chữ hay không, chẳng mấy ai không biết Truyện Trạng Quỳnh, Nhân vật Trạng Quỳnh quen thuộc với mọi người và là biểu hiện chung về một niềm vui đắc thắng hả hê.²⁴

ถ้าเป็นคนเวียดนาม ใครก็ตามไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เป็นชายหรือหญิงที่รู้หนังสือหรือไม่รู้หนังสือ คงมีไม่กี่คนที่ไม่รู้จักนิทานชุดจ่าง กว๊ิง นิทานเรื่องนี้ติดตรึงอยู่ในใจของทุกคน และเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน เกี่ยวกับความสนุกสนาน ความพึงพอใจจากการได้รับชัยชนะ

²⁴ Đỗ Văn Ninh, Mấy suy nghĩ của một người nghiên cứu lịch sử, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, (Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003), trang 46.

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จ่าง กว้าง เป็นนิทานชุดหนึ่งที่ทำหน้าที่ "ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม" ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง²⁵ อธิบายไว้ว่า

... คติชนยังมีบทบาทหน้าที่โดยตรงที่สำคัญยิ่ง คือ บทบาททางด้านจิตใจ เพราะ คติชนสามารถเสนอ "ทางเลือก" ที่ชดเชยให้กับสิ่งที่มนุษย์ปรารถนาแต่ทำไม่ได้ในชีวิตจริง และยังสามารถเสนอ "ทางออก" ให้กับปัญหาอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคมที่เคร่งครัดอันทำให้สมาชิกมีความคับข้องใจ หรือ อึดอัดที่ไม่สามารถพูดหรือแสดงออกเมื่อเกิดความขัดแย้งในใจได้

ทั้งยังได้กล่าวต่อไปว่า การตอบสนองของความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ ผ่านงานคติชน สามารถทำได้โดยทำให้สมปรารถนาในโลกแห่งความคิดคำนึง (wish fulfillment / wishful thinking) เป็นกลไกในการหลีกเลี่ยงจากโลกแห่งความจริง (escape / escape mechanism) เป็นการชดเชย (compensation) เป็นทางออก (social outlet) รวมถึง การถ่ายโอนความรู้สึกภายในใจออกไปที่นิทาน (projection / projective function)

นิทานชุดจ่าง กว้าง จึงเป็นหนึ่งในหนทางการระบายความกดดันในใจอันเกิดจากกฎเกณฑ์ในสังคม เมื่อสมาชิกในสังคมอึดอัด คับข้องใจ ไม่พอใจกับกฎเกณฑ์ กติกา ข้อห้ามของสังคม กว้าง จึงสามารถมีบุคลิก ลักษณะ มีพฤติกรรมอย่างไร ก็ย่อมได้ตามแต่ใจผู้เล่านิทานปรารถนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล้อเล่นกับสถาบันหรือชนชั้นที่สูงกว่าในสังคม เช่น เหล่าบรรดาขุนนาง ชนชั้นปกครอง รวมไปถึงขุนนางชาวจีน ที่เคยเข้ามาเป็นผู้ปกครองเวียดนามในยุคสมัยหนึ่ง เหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถแสดงออกได้ในชีวิตจริง ซึ่งถูกควบคุมไว้ด้วยบรรทัดฐานทางสังคม แต่นิทานมุขตลกสามารถนำประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเหล่านี้มาแสดงออกถึงความคับข้องใจ ระหว่าง ผู้ใหญ่ ผู้น้อย และ ผู้ปกครอง ผู้ใต้ปกครอง เรื่องราวต่าง ๆ มักจะจบลงด้วยความพ่ายแพ้ ความย่อยยับ ความอับอายของผู้ใหญ่ หรือผู้ปกครอง ผู้เสพหรือผู้ฟังนิทาน นอกจากจะได้รับความสนุกสนานแล้ว ยังแฝง

²⁵ ศิราพร ณ ถลาง, ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน, หน้า 350.

ด้วยความรู้สึกพึงพอใจ กับประเด็นที่เป็นความเครียด ความไม่พอใจของประชาชน ก่อให้เกิดภาวะสมดุลในจิตใจของประชาชนอีกทางหนึ่ง อีกทั้งการที่นิทานตลกสามารถล้อเลียนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมได้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า สังคมต้องการตรวจสอบ แก้ไข ทำทลายกฎเกณฑ์เดิม ๆ

นิทานเป็นวรรณกรรมชนิดหนึ่งที่เป็นทั้งเสียงสะท้อนจากอดีตเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน นิทานทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือ การสะท้อนความแตกต่างระหว่างชนชั้น และเป็นอาวุธสำหรับการต่อสู้ระหว่างชนชั้น พื้นที่ในนิทานจึงไม่มีขีดจำกัดเหมือนในสังคมจริงที่มีกฎหมาย หรือบรรทัดฐานทางสังคมเป็นกรอบให้ประชาชนประพฤติ ปฏิบัติตน การศึกษาวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในนิทานอันประกอบด้วยมุมมองด้านสังคม การเมือง เป็นภาพสะท้อนภาพหนึ่งของสังคมและการเมืองในยุคสมัยนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นสิทธิ ข้อเรียกร้อง สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ถูกเอาเปรียบ ภายใต้อำนาจของชนชั้นปกครองที่เคร่งครัด การศึกษาสภาพสังคมแห่งยุคสมัยที่ผลักดันให้ตัวเองเป็นวีรบุรุษ จึงเป็นการกล่าวถึงผู้นำในการเรียกร้อง หรือบุคคลผู้เป็นกระบอกเสียงแทนประชาชนก็มักจะได้รับการยกย่องจากมวลชนว่าเป็นวีรบุรุษของกลุ่มในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงแง่มุมทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเรียกได้ว่า จ้าง กวี้ง เป็นวีรบุรุษวัฒนธรรม (culture hero) คนหนึ่งในสังคมเวียดนามขณะนั้น เนื่องจาก นิทานชุดจ้าง กวี้งสะท้อนความพยายามที่จะสร้างวีรบุรุษวัฒนธรรมของตนเอง ในฐานะที่เป็นคน เจ้าปัญญา มีบทบาทช่วยปลดปล่อยบรรเทาความรู้สึกต่อต้านสังคม ที่ผู้เล่านิทานและผู้ฟังอาจมีอยู่ และด้วยความสนุกพอใจพฤติกรรมของคนเจ้าปัญญา สามารถข้ามไปสู่ทรมแดนต้องห้าม ซึ่งกฎเกณฑ์ของสังคมขีดวงจำกัดไว้โดยไม่จำเป็นที่จะต้องประกอบกิจกรรมต่อต้านสังคมนั้นจริงๆ ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่บุคคลอื่นในสังคม

วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่พบในนิทานชุดจ้าง กวี้งนี้ ยังแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะบางประการของประเทศเวียดนาม ที่พยายามจะแยกตนเองออกมาให้ชัดเจนจากวัฒนธรรมจีน ถึงแม้จะมีการขอยืมวัฒนธรรมหลายประการมาจากจีน แต่วัฒนธรรมนั้น ๆ ก็มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวเวียดนามอย่างกลมกลืน ซึ่งเหล่านี้เอง จัดว่าเป็นการสร้าง และการสะท้อน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามที่สามารถพบเห็นได้

จากนิทานชุดนี้ ซึ่งนักมานุษยวิทยาให้ความหมายต่อวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม²⁶ (culture) คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและ/หรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ ส่วน อัตลักษณ์²⁷ (identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า "ฉันคือใคร" ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเอง และการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ "ฉันเป็นใคร"

นิธิ เอียวศรีวงศ์²⁸ กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ คือ จิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในระดับสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่า ตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออก

การศึกษา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องพิจารณาความเป็นปัจเจกแห่งวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น หรือลักษณะเฉพาะที่ต่างจากวัฒนธรรมที่ได้รับโดยตรงจากผู้ครอบครองกลุ่มชนหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ *

²⁶ อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 1.

²⁷ พิเศษภู คุณโรตม์, "อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV," ใน อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546), หน้า 306 – 307.

²⁸ นिति เอียวศรีวงศ์, คนไทยกับ ๓ คำเจ้าปัญหา : เชื้อชาติ-กลุ่มชาติพันธุ์-อัตลักษณ์, ใน <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9596.html>, ค้นคืนเมื่อ 25 กันยายน 2550.

* Cultural identity is the (feeling of) identity of a group or culture, or of an individual as far as he is influenced by his belonging to a group or culture. (form http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_identity#Description, retrieved September, 25 2007).

ฉะนั้นในการศึกษา **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม** (cultural identity) จึงเป็นต้องค้นหา คำจำกัดความที่เรากล่าวถึงตัวเอง หรือผู้อื่นกล่าวถึงเรา โดยศึกษาได้จากวัฒนธรรมที่เป็น ลักษณะเฉพาะของสังคมนั้น ๆ เช่น ชนชั้น เพศสถานะ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ชนชาติ ยุคสมัย เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามในยุคสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 สามารถค้นหาได้หลายแง่มุมจากนิทานชุดจ่าง กว๊ิง ดังที่วิทยานิพนธ์นี้จะได้แสดงให้เห็น

เรื่องราวของจ่าง กว๊ิง เป็นที่สนใจของคนเวียดนาม จึงมีความพยายามที่จะค้นหา ที่มาและตัวตนของจ่าง กว๊ิง นักวิชาการกลุ่มหนึ่ง ได้ค้นพบว่า มีบุคคลคนหนึ่งที่อยู่ร่วมยุค สมัยเดียวกันกับ จ่าง กว๊ิง แล้วพบว่า มีบุคคลหนึ่ง ชื่อเดิมคือ **เหงวียน กว๊ิง** (Nguyễn Quỳnh) หรือ **ก้ง กว๊ิง** (Cống Quỳnh) ชื่อเดิมคือ **หวี เฮียน ก้ง กว๊ิง** (Vĩ Hiên Cống Quỳnh) กว๊ิงมีชีวิตราชการในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เรื่องราวของกว๊ิง จึงมีภาพบริบทต่าง ๆ ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 อยู่ในเรื่อง ประกอบกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยนั้น เกิด วิกฤตการณ์ทางการเกษตร ชาวนาไม่มีที่ทำกิน ถูกกดขี่ข่มเหง เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง การปกครอง มีการจ้อราษฎร์บังหลวง แก่งแย่งชิงดีในราชสำนัก เกิดกบฏชาวนา ประชาชน ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ประชาชนจึงได้แสดงออกถึงทัศนะ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อชนชั้นปกครองผ่านนิทาน เรื่องราวชีวิตที่น่าสนใจของกว๊ิง จึงมีปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในวรรณกรรมช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18

สำหรับวรรณกรรมของเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้น เป็นการพัฒนา ต่อเนื่องมาจากคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่วางรากฐานทางวรรณกรรมมาให้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง บันเทิงคดีหรือสารคดี ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นี้วรรณคดีที่เขียน ด้วยภาษาโนม* (Nôm) จะเด่นและมีชื่อเสียงมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านคุณภาพของ ผลงาน วรรณคดีมุขปาฐะได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ ทำให้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เดิมเคย เล่าสืบทอดกันมาจากปากสู่ปากได้รับการบันทึกและเผยแพร่มากยิ่งขึ้นผ่านตัวอักษร ซึ่งมี เนื้อหา เรื่องราวเกี่ยวกับคติธรรมต่าง ๆ รวมถึงการเสียดสีเหตุการณ์หรือสภาพสังคมที่ ปรากฏในขณะนั้น

* ภาษาโนม เป็นภาษาของประเทศเวียดนามโดยถ่ายเสียงภาษาเวียดนามผ่านตัวเขียนภาษาจีน ซึ่งใช้กันก่อนที่จะเปลี่ยนมาใช้ ตัวอักษร กว๊อก หรือตัวอักษรโรมันดังที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ลักษณะเด่นของวรรณกรรมคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่ต่างจากวรรณกรรมคริสต์ศตวรรษที่ 17 คือ ผลงานวรรณคดีในรูปแบบต่างๆ จากที่เคยอยู่ในรูปแบบร้อยกรอง มักไม่ปรากฏผู้แต่ง และเป็นเรื่องง่าย ๆ ที่ไม่มีความซับซ้อนแต่อย่างใด ได้เปลี่ยนมาเป็นงานที่ซับซ้อนมากขึ้น มีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น เป็นเรื่องหลาย ๆ เรื่องที่ซ้อนกันอยู่ การบรรยายลักษณะตัวละครเด่นชัดขึ้น และที่สำคัญเป็นยุคแรกๆ ที่เริ่มมีการแต่งวรรณกรรมที่มีการเปรียบเทียบ เสียดสี เรื่องราวที่เกี่ยวกับข้าราชการในสังคมศักดินา ไม่เว้นแม้แต่พระมหากษัตริย์ที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เป็นเรื่องชวนหัวสำหรับบุคคลทั่วไป อีกทั้งภาพรวมของวรรณกรรมในยุคนี้ยังแสดงให้เห็นภาพของข้าราชการที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง โหดร้ายทารุณ กษัตริย์ทรราช เสเพล ชีวิตในราชสำนักเต็มไปด้วยกลอุบาย การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น และแผนการชั่วร้ายของฝ่ายต่าง ๆ ประเด็นทั้งหลายเหล่านี้ได้ปรากฏอยู่ในนิทานชุดจาง กวี่งด้วย

นิทานชุด จาง กวี่ง นอกเหนือจากเป็นนิทานตลกที่ใคร ๆ ต่างก็ชื่นชอบกับความฉลาด ฉลาดเฉลียว มีไหวพริบ มีอุบายเพื่อเอาตัวรอด หรือเอาชนะผู้ท้าทายด้วยปฏิภาณของตัวละครเอก คือ กวี่ง แล้ว นิทานชุดนี้ยังมีบทบาทหน้าที่อื่นของนิทานแฝงไว้ในงานชุดนี้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ สะท้อนสภาพสังคมในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในประเทศเวียดนาม ได้มีการรวบรวมนิทานชุดนี้ และนำไปเชื่อมโยงกับบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ โดยมีชื่อเดิมคือ เหงียน กวี่ง (Nguyễn Quỳnh) หรือ กัง กวี่ง (Cống Quỳnh) ชื่อเดิมคือ หวี เฮียน กัง กวี่ง (Vĩ Hiên Cống Quỳnh) เกิดที่ จังหวัดแทง ฮวา (Thanh Hoá) เมื่อวันที่ 26 เดือนตุลาคม คริสต์ศักราช 1677 สอบ เตียน สี (Tiến sĩ)* และเข้ารับราชการเมื่ออายุ 41 ปี (1718) เสียชีวิต เมื่อวันที่ 6 เดือนกุมภาพันธ์ คริสต์ศักราช 1748 แสดงให้เห็นว่า กวี่งมีชีวิตราชการในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เรื่องราวของกวี่ง จึงมีภาพบริบทต่าง ๆ ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 อยู่ในเรื่อง²⁹ อีกทั้งผู้อ่านในปัจจุบันยังคงรู้จักและชื่นชอบกวี่งตลอดมา

* การสอบ Tiến sĩ คือระดับของการสอบเพื่อรับราชการเป็นขุนนางในราชสำนัก (คล้ายกับการสอบจอหงวนของจีน) การสอบเข้ารับราชการของประเทศเวียดนามมีขั้นตอนการสอบเริ่มจากส่วนท้องถิ่น เมื่อผ่านแล้วจึงได้เข้ามาสอบในส่วนกลาง ข้อสอบประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ การวิจารณ์ตำราโบราณ การเขียนเอกสารเกี่ยวกับการบริหาร การแต่งโคลงกลอน ร้อยกรอง และร้อยแก้วเกี่ยวกับศีลธรรมและปรัชญา ในแต่ละครั้งที่จัดสอบมีผู้เข้าสอบหลายพันคน มีผู้สอบผ่านประมาณ 100 คน ตั้งแต่ปี 1529 - 1787 ทางการจัดสอบ 102 ครั้ง มีผู้สอบผ่านเพียง 1136 คน Tiến sĩ เป็นตำแหน่งสูงสุดในการจัดสอบ (เหงียน คัก เวียน, เวียดนามประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร, แปลโดย เพ็ชร์ สุมิตร (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 132-133).

²⁹ Nguyễn Đức Hiên, Khảo luận và biên soạn, Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, (Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003), trang 13-14.

ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้น่าสนใจที่จะศึกษาว่า เหตุใดนิทานชุดนี้จึงได้รับความนิยมตลอดมา และยังคงต้องการศึกษานิทานชุด จ่าง กวี่ง ในฐานะที่เป็นวรรณคดีชาวบ้าน อันเป็นบันทึกประวัติศาสตร์แห่งยุคสมัยจากมุมมองและทัศนะของประชาชน และสะท้อนสภาพสังคม และการเมืองของประเทศเวียดนามซึ่งทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามได้อย่างชัดเจน อีกทั้ง นิทานตลกเจ้าปัญญาเช่นนี้ ยังแพร่หลายอยู่ในทั่วทุกทวีปของโลก ซึ่งแม้จะมีวัฒนธรรมต่างกัน แต่ก็สามารถมาพ้องกันได้อย่างน่าอัศจรรย์ ลักษณะสากลเหล่านี้จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษานิทานชุดจ่าง กวี่งนี้ อย่างละเอียด

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในวงวิชาการศึกษาวรรณกรรมเวียดนามได้มีผู้ศึกษานิทานชุด จ่าง กวี่ง ไว้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

เหงวียน ด๊ก เหียน (Nguyễn Đức Hiền)³⁰ ได้ศึกษา จ่าง กวี่ง ไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ในงานวิจัยหลายชิ้น เช่น

บทความเรื่อง ชีวิตประวัติโดยรวมของเหงวียน กวี่ง (Hành Trạng (Tiểu sử) vĩ hiên công nguyên Quỳnh)³¹ ผู้เขียนเสนอว่า กวี่ง เป็นบุคคลที่มีตัวตนจริง ค้นพบหลักฐานเมื่อคริสต์ศักราช 1985 ซึ่งมีบันทึกอยู่ในสำมะโนครัวชื่อว่า เหงียน กวี่ง (Nguyễn Quỳnh) มีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่บ้าน บด เทือง ชุมชน ฮว่าง หล็อก ตำบล ฮว่าง ฮวา จังหวัดแทง ฮวา(Thanh Hoá) เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 26 เดือนตุลาคม คริสต์ศักราช 1677 เป็นลูกชายคนที่ 2 ของตระกูล ในครอบครัวชาวนาที่ยากจน เขาประสบความสำเร็จด้วยการทำคะแนนสอบระดับภูมิภาคด้วยคะแนนสูงสุด มีชีวิตอยู่ระหว่างยุคสมัยการปกครองของขุนนางตระกูลจิ่ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการจลาจลราชบัลลังก์ และไร้ศีลธรรม ทั้งใน

³⁰ เหงวียน ด๊ก เหียน เป็นทายาทร่วมตระกูลกับกวี่ง โดยห่างกัน 8 รุ่น

³¹ Nguyễn Đức Hiền, Hành Trạng (Tiểu sử) vĩ hiên công nguyên Quỳnh, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh

ราชสำนัก และสังคมทั่วไป กวีถึงเสียชีวิตเมื่อวันที่ 6 เดือนกุมภาพันธ์ คริสต์ศักราช 1748 รวมอายุ 71 ปี

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการรวบรวมผลงานของกวีไว้ดังนี้

Hành nghĩa ký (Bài ký làm việc nghĩa) บทความเรื่องการสร้างคุณความดี
Sơ ngu văn (Bài văn tế me lần đầu) คำปราศรัยงานศพ

Tư mẫu đường ký (Bài ký ngôi nhà nhớ mẹ) บทความเล่าถึงความเหงาที่อยู่บ้านแล้วคิดถึงแม่

Khấp thân đệ tự cầu tế văn (Bài văn tế khóc em ruột tên là Cầu) บทสวดส่งวิญญาณของน้องชาย ชื่อว่า ไก่อ่

Tốt khóc văn (Bài văn cúng lễ trăm ngày) บทอาลัย เคารพศพเนื่องในพิธีครบ 100 วัน

Trung Nguyen văn (Bài văn cúng rằm tháng bảy) บทไหว้วิญญาณเร่ร่อน/ศพไร้ญาติวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7

phiên âm ร้อยกรอง

Kim bạch tài vật phú (Bài phú vàng lụa của cải) บทประพันธ์ว่าด้วยทองคำไหม และข้าวของต่างๆ

Tân cung phụ nữ (Phụ nữ cung tần) นางสนม นางกำนัล

ส่วนที่สอง เป็นการรวบรวมบทความเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมที่แท้จริงของ จ่าง กวี ประกอบด้วยบทความต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

ฮ่า วัน เติน (Hà Văn Tấn) เขียนบทความเรื่อง การศึกษาจ่าง กวีจากประวัติตระกูลเหงวียน ณ แทง ฮวา (Trạng Quỳnh qua gia phả họ Nguyễn ở Thanh Hoá)³² เพื่อแสดงประวัติของกวีว่าแต่เดิมกวีใช้นามสกุล เหงวียน อยู่ที่ แทง ฮวา

³² Hà Văn Tấn, Trạng Quỳnh qua gia phả họ Nguyễn ở Thanh Hoá, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh

หวู หงอก แซ็ง (Vũ Ngọc Khánh) เขียนบทความเรื่อง การค้นพบประวัติ ตระกูลของจ่าง กวี่ง (Phát hiện gia phả Trạng Quỳnh)³³ กล่าวถึงการค้นพบประวัติ ตระกูลของกวี่ง เกี่ยวกับความเป็นมาแต่ครั้งต้นตระกูลว่าเป็นชาวจังหวัดแพง ฮวา

เหงวียน บิ่ง โคย (Nguyễn Bình Khôi) เขียนบทความเรื่อง ความคิดเห็นบาง ประการเกี่ยวกับต้นฉบับเรื่องจ่าง กวี่ง (Mấy nhận xét về bản thảo Trạng Quỳnh)³⁴ มีเนื้อหาว่าด้วยข้อคิดเห็นเกี่ยวกับต้นฉบับนิทานชุดจ่าง กวี่ง ว่าเป็นเรื่องราวที่ เกิดขึ้นบริเวณ จังหวัดแพง ฮวา ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 จากบุคคลที่ชื่อว่า กัง กวี่ง เรื่องย่อย ๆ ทั้งหมดประมาณ 40 เรื่องจัดเป็นประเภทนิทานมุขตลก

เจิ่น เล วัน (Trần Lê Văn) เขียนบทความเรื่อง จากกัง กวี่ง ถึง จ่าง กวี่ง (Từ Cống Quỳnh đến Trạng Quỳnh)³⁵ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของจ่าง กวี่ง ที่มาจากคนที่ ชื่อว่า กัง กวี่ง อยู่ในตระกูล เหงวียน ณ จังหวัด แพง ฮวา และกล่าวถึงความฉลาด หลักแหลม รวมถึงอัจฉริยะในเชิงการประพันธ์ของกวี่ง

ต้าว จาง (Tảo Trang) เขียนบทความเรื่อง อ่านหนังสือเรื่องจ่าง กวี่ง (Đọc sách Trạng Quỳnh)³⁶ เป็นบทความที่เขียนเกี่ยวกับภาพรวมของนิทานเรื่อง จ่าง กวี่ง ใน ทำนองแนะนำให้รู้จักนิทานเรื่องจ่าง กวี่ง

ส่วนที่สามเป็นการรวบรวมนิทานในชุด จ่าง กวี่ง มาเล่าไว้โดยย่อ มีทั้งหมด 40 เรื่อง และในส่วนตัวทำเป็นการสรุปนิทานชุด จ่าง กวี่ง เป็นภาษารัสเซีย และภาษาเยอรมัน และมีการรวบรวมประวัติของ จ่าง กวี่ง ที่เขียนไว้ด้วยภาษาโนม เมื่อต้นคริสต์คริสต์ศตวรรษ ที่ 20

³³ Vũ Ngọc Khánh, Phát hiện gia phả Trạng Quỳnh, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003, trang 133 - 134.

³⁴ Nguyễn Bình Khôi, Mấy nhận xét về bản thảo Trạng Quỳnh, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003, trang 135 - 139.

³⁵ Trần Lê Văn, Từ Cống Quỳnh đến Trạng Quỳnh, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003, trang 140 - 142.

³⁶ Tảo Trang, Đọc sách Trạng Quỳnh, trong Nguyễn Quỳnh Trạng Quỳnh Truyện Trạng Quỳnh, Đà Nẵng: NXB Giáo Dục, 2003, trang 146 - 148.

ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กวีง มีความเก่งกาจทางวรรณคดีร้อยกรองที่เขียนด้วยตัวอักษรโนมเป็นอย่างมาก เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ด้านอารมณ์ขัน เรื่องราวของกวีงจึงได้นำไปใช้สอนในชั้นเรียน ในฐานะเป็นวรรณกรรมทางคติชนวิทยา

ข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของจ่าง กวีงนี้ ทำให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อฟื้นฟูบูรณะประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของชาติ ทำให้บ้านเกิดของกวีงเป็นที่สนใจศึกษาร่องรอยในอดีต โดยได้รับความร่วมมือทางทุนทรัพย์จาก Vietnam National Commission for UNESCO และมูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรม เวียดนาม-สวีเดน

การรวบรวมบทความของนักวิชาการต่าง ๆ ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการรวบรวมบทความที่มีพื้นฐานความเชื่อว่า เห่งวียน กวีง คือ จ่าง กวีงนั้น เพื่อสนับสนุนความคิดของ เห่งวียน ดัก เหียน ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อลดความคลงแคลงที่อาจจะเกิดขึ้นกับคนอ่านถึงสาเหตุที่เห่งวียน ดัก เหียน ได้ตั้งสมมุติฐานไว้เช่นนี้เนื่องจาก เห่งวียน กวีง เป็นบรรพบุรุษในตระกูลของ เห่งวียน ดัก เหียน หรือไม่ จึงทำให้เขาพยายามโยงประวัติบรรพบุรุษของตน เข้ากับบุคคลซึ่งเป็นผู้เก่งกาจ และอยู่ในความทรงจำของชาวเวียดนาม อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับนิทานชุดจ่าง กวีงในแง่ประวัติวรรณคดีไว้อย่างครบครัน แต่ในส่วนของเนื้อหาที่ได้รวบรวมไว้นั้นยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ วิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ แต่อย่างใด

เห่งวียน ดัก เหียน (Nguyễn Đức Hiến) เขียนบทความเรื่อง "Trang Quynh Myth or Reality?"³⁷ เป็นบทความภาษาอังกฤษที่เขียนถึงกำเนิดและการมีตัวตนจริงของกวีง ตีพิมพ์ในวารสาร Vietnamese Cultural Window ฉบับวันที่ 16 กรกฎาคม 1999 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติการเกิด การมีชีวิตรอยู่ หน้าที่การงาน และการตายของกวีง เหมือนกันกับภาษาเวียดนามที่เขียนไว้ในเล่ม เห่งวียน กวีง จ่าง กวีง เจวี่ยน จ่าง กวีง (Nguyễn Quỳnh Trang Quỳnh Truyện Trang Quỳnh) แต่ตัดตอนเฉพาะส่วนที่เป็นประวัติที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดแทง ฮวา เนื่องจากบทความนี้เขียนขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้รู้จักจังหวัดแทง ฮวา เป็นสำคัญ และได้แปลเรื่อง ขโมยแมวจักรพรรดิ เป็นภาษาอังกฤษ

³⁷ Nguyễn Đức Hiến, "Trang Quynh Myth or Reality?," *Vietnamese Cultural Window* 2 (July 1999): 16 - 17.

ประกอบการเขียนบทความ แต่การนำเสนอเนื้อหาเรื่องนี้เพียงเรื่องเดียวยังไม่สามารถทำให้เห็นภาพรวม หรือความเฉลียวฉลาดของกวีในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด

เหงวียน ตึก เหียน (Nguyễn Đức Hiến) แปลเรื่อง จ่าง กวี เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษารัสเซีย จัดพิมพ์ทั้งภาษาเวียดนาม - อังกฤษ ภาษาเวียดนาม - ฝรั่งเศส และ ภาษาเวียดนาม - รัสเซีย ในลักษณะ 2 ภาษาควบคู่กันไป โดยสำนักพิมพ์ The gioi ในปี 2000 ทั้งสามเล่มมีเนื้อหาเหมือนกัน คือ ช่วงต้นจะเป็นการแนะนำเกี่ยวกับนิทานตลกของเวียดนาม จัดกลุ่ม แบ่งประเภทของนิทานตลก และจัดแบ่งกลุ่มนิทานตลกประกอบรายชื่อนิทานตลกของเวียดนามทั้งหมด 21 เรื่อง เช่น เรื่อง จ่าง เลิน (Truyện Tranh Lợn) เรื่อง อง อ้อ (Truyện Ông ó) เรื่อง เสียน โบท (Truyện Xiển Bột) เรื่อง บา ฟี (Ba phi) รวมถึงเรื่อง จ่าง กวี เป็นต้น

ในเนื้อหาของเรื่อง จ่าง กวี เป็นการรวบรวมนิทานเรื่องย่อย ๆ ไว้จำนวน 40 เรื่อง ซึ่งเริ่มเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นเมื่อกวีเข้ารับราชการในราชสำนัก จนกระทั่ง กวีเสียชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับฉบับอื่น ๆ แล้วพบว่า ยังขาดเนื้อหาในช่วงแรกของชีวิตกวี ตั้งแต่เกิด และชีวิตในวัยเด็ก เมื่ออยู่ที่ จังหวัดแทง ฮวา

คุณูปการของหนังสือเล่มนี้คือ การแปลนิทานชุดจ่าง กวี เป็นภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตก และภาษาอังกฤษนั้น เป็นการเผยแพร่ นิทานพื้นบ้านของเวียดนาม เพื่อให้ชาวต่างชาติรู้จัก เข้าใจ และเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บางประการเกี่ยวกับประเทศเวียดนามที่ปรากฏผ่านนิทานชุดจ่าง กวี ได้ดีขึ้น

โง วัน แชวง (Ngô Văn Doanh)³⁸ ได้เขียนหนังสือเรื่อง เรื่องเล่าจ่าง กวีทั่วโลก (Kho tàng truyện Trạng Quỳnh Thế giới) เป็นการรวบรวมบทความที่มีเรื่องราวสอดคล้อง เหมือนกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันกับเรื่อง จ่าง กวี ที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ มาแปลเป็นภาษาเวียดนาม พบว่า มีเรื่องราวของนิทานมุขตลกที่มีตัวเอกเจ้าปัญญา นี้ ทั้งในทวีปยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย โดยแบ่งกลุ่มตามสถานภาพของตัวละครเอก ได้แก่ กลุ่มที่

³⁸ Ngô Văn Doanh, Kho tàng truyện Trạng thế giới, (Hà Nội: NXB. Thế giới, 1999).

ตัวละครเอกเป็นชาวบ้านทั่วไป และกลุ่มที่ตัวละครเอกเป็นข้าราชการ หรือข้าราชการสำนัก อันประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ตัวละครเอกเป็นชาวบ้านทั่วไป ได้แก่ Bip and sister ของประเทศออสเตรเลีย Bakhara and Ekharra ของประเทศมองโกล Chang Hoan Lau Ling ของประเทศฟิลิปปินส์ Mahadena Mutta ของประเทศศรีลังกา Matti คนอารมณ์ดี ในแถบยุโรปเหนือ Cieng, Hai ของประเทศฝรั่งเศส Gonenla ของประเทศอิตาลี Tisma Khan ของประเทศอินเดีย Xieng Mieng ของประเทศลาว Aleu ของประเทศกัมพูชา Aylenspigen ของประเทศเยอรมัน Aphandi ของประเทศอุสเบกิสถาน Aphanti ของประเทศเติร์กิสถาน Balaki ของประเทศรัสเซีย Thang Lai ในแถบแอฟริกาตะวันออก Parakanxang ของชนกลุ่มมองโกล A Ydan ชนกลุ่มนาซี Dozukha ของประเทศอาหรับ Gikha ของประเทศอังกฤษ Dozockha ของประเทศลิเบีย Miss Ra ของประเทศคาซัคสถาน Ladang ของประเทศอินโดนีเซีย Mola ของประเทศอาเซอร์ไบจาน Prostatroc ของประเทศเนเธอร์แลนด์

กลุ่มที่ตัวละครเอกเป็นข้าราชการ หรือข้าราชการสำนัก ได้แก่เรื่อง Biroban ของประเทศอินเดีย เรื่อง Abunuvax ของทวีปแอฟริกา Bao Cong ของประเทศจีน Xi Thanonxay ของประเทศไทย Thmenh Chay ของประเทศกัมพูชา Si Lunchai ของประเทศมาเลเซีย Naxredin ในแถบเอเชียกลาง Gionakha ของประเทศอินโดนีเซีย และเรื่อง Musphiki, Ero, Mariaday ซึ่งไม่ได้ระบุไว้ว่าเป็นของประเทศใด

หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นในแง่การรวบรวมเนื้อหาโดยย่อของนิทานมุขตลก ที่มีตัวเอกเจ้าปัญญาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งทำให้เห็นภาพรวมว่า ไม่ว่าจะประเทศใด มักจะมีนิทานพื้นบ้านประเภทนี้อยู่ในสังคมเสมอ โดยมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นแนวทางการพิจารณาประเภทของวรรณกรรมจากสถานภาพของตัวละครเอก

เหงียน หง็อก บิ่ง (Nguyễn Ngọc Bình)³⁹ เขียนบทความภาษาอังกฤษเรื่อง The Power and Relevance of Vietnamese Myths ตีพิมพ์ใน Essays on History,

³⁹ Nguyen Ngoc Binh, "The Power and Relevance of Vietnamese Myths," in Essays on History, Culture, and Society 4, (1985),

Culture, and Society ในปี 1985 กล่าวว่า จ่าง กวิ้ง เป็นนิทานเรื่องหนึ่งที่มีการแสดงอำนาจและความสัมพันธ์ที่พบในตำนานของคนเวียดนาม รวากับเป็นเครื่องมือ หรืออาวุธในต่อสู้กับการรุกรานและแนวความคิดของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีน และลัทธิขงจื้อ ซึ่งปรากฏซ้ำแล้วซ้ำอีกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 คริสต์ศตวรรษที่ 14 คริสต์ศตวรรษที่ 18 จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในช่วงแรก ๆ เป็นนิทานที่เล่า สืบต่อกันมา แต่ในระยะหลังเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ แต่ก็ยังคงมีแนวคิดเช่นเดียวกับในอดีตที่ผ่านมา และมั่นใจได้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม โดยคนเวียดนาม

...Vietnamese myths were originally conceived as instruments of protest, as weapons in the struggle against foreign invaders and foreign ideologies, especially the Chinese Confucian ideology. This form of protest is found again and again in later centuries in Vietnamese history: in the 13th and 14th centuries...in the 18th century with the protest literature represented by Cong Quynh (or Trang Quynh)...a new age of myths is right now being born in Vietnam because of the people's limited access to the truth

เหงวียน จี เบิน (Nguyễn Chí Bền)⁴⁰ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง *การศึกษาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของเรื่องจ่างตามพื้นที่และเวลา (Sự vận động của Truyện Trang trong không gian và thời gian)* โดยใช้เรื่องจ่าง (นิทานตลก) ของเวียดนาม เป็นข้อมูลในการศึกษาทั้ง จ่าง กวิ้ง จ่าง เลิ่น (truyện Lợn) เจวี่ยน บา ฟี (truyện Ba Phi) เจวี่ยน อง อ้อ (truyện Ông Ó) เจวี่ยน เสียน โบ่ท (truyện Xiển Bột) ฯลฯ เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้หากมีสำนวนต่างถิ่น ก็จะนำมาศึกษาในที่นี้ด้วย โดยได้ผลสรุปว่า ในการแต่งเรื่องจ่างแต่ละสำนวน แต่ละพื้นถิ่นนั้นมีลักษณะที่เหมาะสมกับเรื่องตลกซ้ำชั้น เสียดสีของ

⁴⁰ Nguyễn Chí Bền, "Sự vận động của truyện trạng trong không gian và thời gian," trong *Nghiên Cứu Đông Nam á*, 2 (1999): 31-50.

ท้องถิ่นนั้น ๆ และต่างกันไปตามกาลเวลา สุดท้ายพบว่าการแพร่กระจายของเรื่องตั้งแต่ภาคเหนือจรดภาคใต้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละพื้นที่

ฮว่าง วัน จู (Hoàng Văn Tru) ⁴¹ ทำวิจัยเรื่อง *ความเกี่ยวเนื่องของผลงานทางคติชนวิทยาผ่านการวิจัยแนะนำเรื่องจ่าง กวิ้ง (Vấn đề tiếp cận tác phẩm văn học dân gian qua việc nghiên cứu giới thiệu truyện Trạng Quỳnh)* กล่าวคือเป็นการสำรวจหนังสือที่ตีพิมพ์นิตานชุดจ่าง กวิ้ง ของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ โดยนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่าบางฉบับมีบางเรื่อง บางฉบับไม่มีบางเรื่อง บางฉบับมีเรื่องที่ฉบับอื่นไม่มี การศึกษาของเขานำไปสู่ข้อสรุปว่า เรื่องจ่าง กวิ้งมีโครงเรื่องจริงมาจากชีวประวัติของ กัง กวิ้ง (Cống Quỳnh) ผู้มีตัวตนจริง และผู้คนได้นำประวัติของบุคคลท่านนี้ไปแต่งเสริมเพิ่มเติม ตามแต่ใจของผู้แต่งว่าอยากให้มีลักษณะเช่นไร งานวิจัยชิ้นนี้ หากพิจารณาจากหลักการศึกษาด้านคติชนวิทยาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการศึกษาการเปรียบเทียบและการเผยแพร่ตำนานชุดนี้ รวมถึงการเลือกรับ-ไม่รับบางอนุภาค บางบท บางตอนของเรื่อง

สำหรับในประเทศไทยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานมุขตลกประเภทตัวเอกเจ้าปัญญาได้แก่

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องศรีธนญชัยฉบับต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของกัญญรัตน์ เวชศาสตร์ ⁴² ได้ศึกษาเปรียบเทียบนิทานเรื่องศรีธนญชัยสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏในประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในส่วนของเนื้อหา โครงเรื่อง ตัวละคร ตลอดจนแนวคิดของผู้แต่งศรีธนญชัยที่เป็นสำนวนของกัมพูชา เวียดนาม ลาว และไทย มีความยาวและมีความคล้ายคลึงกันในด้านเนื้อหามาก สำนวนของประเทศพม่ามีเนื้อหาที่ตรงกับศรีธนญชัยของไทยหลายตอน ส่วนของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ มีส่วนที่เหมือนกับของไทยไม่มาก ซึ่งศรีธนญชัยมีบุคลิกภาพที่เข้าแบบตัวเอกเจ้าปัญญา และฉลาด

⁴¹ Hoàng Văn Tru, "Vấn đề tiếp cận tác phẩm văn học dân gian qua việc nghiên cứu giới thiệu truyện Trạng Quỳnh," trong *Tạp Chí Văn Học*, (1992,1): 61-66.

⁴² กัญญรัตน์ เวชศาสตร์, "การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องศรีธนญชัยฉบับต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

แกมโกง (Trickster) ผู้วิจัยแสดงทัศนะไว้ว่า แนวคิดเรื่องความขัดแย้งที่ปรากฏในพฤติกรรมของตัวเอกนี้ ผู้แต่งมีจุดประสงค์เพื่อสร้างปมแห่งการขัดแย้งให้พิสดารขึ้นในเรื่องเท่านั้น ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องสะท้อนความขัดแย้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือศีลธรรมของสังคม

จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้มีผลงานที่ตัดตอนมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของแนวคิด และนำเสนอเป็นบทความเรื่อง “การวิเคราะห์นิทานชาวบ้านเรื่องศรีธนญชัย”⁴³ และมีการตีพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อีกครั้งในชื่อเรื่อง “ศรีธนญชัยในอุษาคเนย์”⁴⁴ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

งานวิจัยเรื่อง ศรีธนญชัย : พระเอกเจ้าปัญญา ของกัญญรัตน์ เวชชศาสตร์⁴⁵ ได้แสดงทัศนะว่า ศรีธนญชัยเป็นบุคคลที่หน้าตาดี มีความสามารถด้านวาทศิลป์ และจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน แต่เห็นแก่ตัวและมักจะแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ศรีธนญชัยสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมด้วยการชนะการแข่งขันกับชาวต่างประเทศ ทำให้บ้านเมืองไม่ต้องเสียเอกราช ถึงกระนั้นก็ตามยังคงปรากฏพฤติกรรมในเชิงลบ คือ การเอาตัวเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก ศรีธนญชัยมีสถานภาพทางสังคมเป็นข้าราชการที่มีความก้าวหน้าและมีความโดดเด่นทางด้านการใช้ปฏิภาณไหวพริบ แม้สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป แต่มิได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของศรีธนญชัยแต่อย่างใด โดยที่ยังคงเป็นพระเอกเจ้าปัญญา เจ้าเล่ห์ เจ้าคารม และตัวตลกที่สร้างความสนุกสนานสำหรับผู้อ่าน

ทั้งวิทยานิพนธ์และงานวิจัยของ กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์ ได้เปิดโลกการศึกษาวรรณคดีในแนวการศึกษาเปรียบเทียบขึ้นอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภายในประเทศเอง ซึ่งพบว่าศรีธนญชัยสำนวนต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ตามแต่ละท้องถิ่น

⁴³ กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์, “การวิเคราะห์นิทานชาวบ้านเรื่องศรีธนญชัย,” วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร 2 (เมษายน - มิถุนายน 2521): 150-169.

⁴⁴ กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์, ศรีธนญชัยในอุษาคเนย์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2541).

⁴⁵ กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์, “ศรีธนญชัย : พระเอกเจ้าปัญญา” (รายงานผลการวิจัยโครงการพระเอกในวรรณคดีคลาสสิกของไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525), หน้า 57 - 115.

และในแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็พบว่ามินิกานมุขตลก ประเภทตัวเอกเจ้าปัญญาเช่นกัน ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกันในบางประการ อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แต่การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลนิทานเวียดนามเป็นฉบับเดียวกันกับของกัมพูชา ดังได้กล่าวไว้ว่า

เนื่องจากนิทานศรีธนญชัยฉบับที่พิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาฝรั่งเศสของราชอาณาจักรกัมพูชาเรื่อง “La merveilleuse histoire de Thmenh Che l'Astucieux” ดังกล่าวแล้วพิมพ์ที่เมืองไซ่งอน ประเทศเวียดนาม ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่านิทานเรื่องนี้ น่าจะมีการเล่าสู่กันฟังในประเทศเวียดนามด้วย และด้วยเหตุนี้ นิทานศรีธนญชัยสำนวนนี้มีเนื้อหาเหมือนกับที่เป็นฉบับภาษาเขมร ผู้เขียนจึงจะไม่ขอกล่าวเนื้อหาให้เป็นการซ้ำอีก⁴⁶

ในวงการศึกษาวรรณกรรมเวียดนามจัดให้นิทานเรื่อง ธนัญชัย (ธรมญชย หรือ Thamenhchai) เรื่องนี้เป็นนิทานมุขตลก ประเภทตัวเอกเจ้าปัญญาของประเทศกัมพูชา ดังได้กล่าวไว้แล้วในงานวิจัยของ โง วัน แชวง (Ngô Văn Doanh)

บทความเรื่อง ศรีธนญชัย ความคิดเรื่องอำนาจ ปัญญา และความหมายทางการเมือง ของ สมบัติ จันทร์วงศ์⁴⁷ ศึกษาเปรียบเทียบศรีทษะนนไชยฉบับสำนวนกาพย์ภาคกลาง และเสภาเรื่องศรีธนญไชยเชียงใหม่ ผู้เขียนสรุปไว้ว่า นิทานเรื่องนี้ทั้งสองสำนวนมิได้วิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงการต่อต้านระบบการเมืองแต่อย่างใด ภาพลักษณ์ของพระเจ้าแผ่นดินในนิทานเรื่องนี้ทั้งสองสำนวนเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่กอบปรไปด้วยขันติธรรม แต่ถ้าจะมีการต่อต้านอำนาจของรัฐก็เป็น การต่อต้านขุนนางที่แสวงหาประโยชน์ให้กับตนดังเช่นพฤติกรรมของศรีทษะนนไชยสำนวนกาพย์ซึ่งได้ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายไปแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง

⁴⁶ กัญญารัตน์ เวชศาสตร์, ศรีธนญชัยในอุษาคเนย์, หน้า189.

⁴⁷ สมบัติ จันทร์วงศ์, “ศรีธนญชัย ความคิดเรื่องอำนาจ ปัญญา และความหมายทางการเมือง” ใน บทวิจารณ์ว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ : ไร่ยา, 2540), หน้า 175 - 218.

วิทยานิพนธ์เรื่อง ศรีธนูชัย ไทย - เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลก ศรีธนูชัยกับทิลล์ ออยเลนชะปีเกล ของ ศิริพร ศรีวรกานต์⁴⁸ ศึกษาเปรียบเทียบตัวละครเอกและคู่กรณีในทั้งสองเรื่อง ผลการวิจัยสรุปว่านิทานทั้งสองเรื่องมีลักษณะร่วมกันคือ 1. ประวัติของตัวบท 2. อนุภาค และ 3. กลวิธีการนำเสนอมุขตลก และด้วยความแตกต่างกันทางด้านบริบททางสังคม ทำให้นิทานทั้งสองเรื่องแตกต่างกันคือ บทบาทและสถานภาพทางสังคมของตัวละครเอกและคู่กรณี ทิลล์เป็น "คนนอก" ของสังคมที่รักอิสระเสรี ส่วนศรีธนูชัยเป็น "คนใน" ของสังคม และเป็นขุนนาง ทิลล์มีความขัดแย้งกับกลุ่มช่างฝีมือและพ่อค้าบอยที่สุด ส่วนศรีธนูชัยขัดแย้งกับพระเจ้าแผ่นดินบอยที่สุด และอนุภาคเรื่องเพศที่พบเฉพาะในเรื่องศรีธนูชัย อีกทั้งความแตกต่างด้านกลวิธีการนำเสนอมุขตลกทางการเล่นคำ ผู้วิจัยได้สรุปไว้ในช่วงท้ายว่า นิทานมุขตลกไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิง แต่ยังมีบทบาททางด้านจิตวิทยาให้แก่คนในสังคม นิทานมุขตลกจึงมีคุณค่าแก่การศึกษา ในฐานะที่นิทานมุขตลกเป็นผลผลิตของการสร้างสรรค์เชิงปัญญาที่มีความเป็นสากล

การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครเอกในนิทานมุขตลกของทั้งไทยและเยอรมัน นอกเหนือจากจะเห็นลักษณะของส่ววัฒนธรรมแล้ว ผู้วิจัยยังสามารถนำทฤษฎีทางสังคมวิทยา ในประเด็น "คนนอก - คนใน" มาใช้ เพื่อแสดงให้เห็นสาเหตุความแตกต่างทางบุคลิก และ พฤติกรรมระหว่างตัวละครทั้งสองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การอธิบายลักษณะ สภาพโดยรวมของสังคมในที่แตกต่างกันได้

จะเห็นได้ว่านิทานชุดจ่าง กว๊ิง เป็นนิทานตลกประเภทตัวเอกเจ้าปัญญา ที่วงการศึกษาวรรณกรรมในประเทศเวียดนามให้ความสนใจในการศึกษา แต่ในการศึกษาวิจัยนิทานชุดจ่าง กว๊ิงในประเทศเวียดนามนั้น มีแต่เพียงการศึกษาเชิงประวัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติของจ่าง กว๊ิง การรวบรวมเนื้อหาของเรื่องเผยแพร่ให้กว้างขวางด้วยภาษาต่าง ๆ และในทางกลับกันได้มีการรวบรวมเรื่องประเภทเดียวกันของประเทศต่าง ๆ ถ่ายทอดเป็นภาษาเวียดนาม ยังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดศึกษาในเชิงบริบททางสังคม และการเมืองที่ปรากฏผ่านนิทานชุดจ่าง กว๊ิง ทั้งนี้นิทานเป็นทั้งสิ่งสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือชีวิต

⁴⁸ ศิริพร ศรีวรกานต์, "ศรีธนูชัย ไทย - เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลก ศรีธนูชัยกับทิลล์ ออยเลนชะปีเกล." (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนประวัติศาสตร์ของกลุ่มที่มีการเล่านิทานนั้น อีกทั้งนิทานก็ยังเปรียบเสมือนบันทึกของสังคมมนุษย์ ซึ่งเปิดเผยให้มนุษย์ในปัจจุบันได้รู้จักสังคม แนวความคิด ความเชื่อ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมบูรพกาล จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของเวียดนามที่ปรากฏในนิทาน รวมถึงการวิเคราะห์บุคคลิกลักษณะพฤติกรรมของกวี้ง ผู้เป็นตัวละครเอกในเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการเวียดนามศึกษาในประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิเคราะห์นิทานชุด จ่าง กวี้ง ในฐานะนิทานมุขตลกที่มีตัวเอกเจ้าปัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 18 อันมีทั้งลักษณะเฉพาะตัว (อัตลักษณ์) และลักษณะร่วมกับนานาชาติ (ลักษณะสากล) ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่อง

1.3 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามที่ปรากฏผ่านนิทานชุดจ่าง กวี้ง
2. ศึกษาเปรียบเทียบนิทานชุดจ่าง กวี้ง กับนิทานตลกเจ้าปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. ศึกษาลักษณะสากลของนิทานชุดจ่าง กวี้ง

1.4 สมมุติฐาน

1. นิทานชุดจ่าง กวี้ง แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนาม
2. นิทานชุดจ่าง กวี้ง สะท้อนสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามยุคศักดินา
3. นิทานชุดจ่าง กวี้ง มีลักษณะร่วมกับนิทานตลกเจ้าปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีลักษณะความเป็นสากลของนิทานตลกเจ้าปัญญา

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ตัวบทเรื่อง จ่าง กวี้ง ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นฉบับของสำนักพิมพ์ แทง เนียน (Thanh Niên) ซึ่งได้รวบรวมไว้เป็นภาษาเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2547 จำนวนทั้งหมด 58 เรื่องย่อย โดยมีเนื้อหาที่กล่าวถึงชีวิตของกวี้ง ตั้งแต่แรกเกิด ชีวิตวัยเด็กตั้งแต่อาศัยอยู่ที่บ้าน

เกิด การศึกษาหาความรู้ การเข้าสอบระดับภูมิภาค การเข้าสอบที่เมืองหลวง การรับราชการ จนกระทั่งการเสียชีวิต

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจเอกสารเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานชุดจ่าง กวีง
2. รวบรวมนิทานชุดจ่าง กวีง จากเอกสาร การสัมภาษณ์ ณ ประเทศเวียดนาม ในระยะเวลา 6 เดือน จาก กลุ่มนักวิชาการ นักศึกษา นักเรียน และชาวเมืองฮานอย โดยร่วมวิพากษ์ข้อมูลกับนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางคติชนวิทยาของประเทศเวียดนาม
3. ถอดความนิทานชุด จ่าง กวีงทั้งหมดเป็นภาษาไทย
4. วิจัยภาคสนาม ณ จังหวัดแทง ฮวา ในเทศกาลจ่าง กวีง เป็นเวลา 3 วัน
5. ศึกษาคติชนวิทยาเวียดนาม ณ มหาวิทยาลัยการศึกษา ฮานอย และ มหาวิทยาลัยวัฒนธรรม ฮานอย เป็นเวลา 6 เดือน
6. สรุปผลการศึกษา
7. เสนอรายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เข้าใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามผ่านนิทานชุดจ่าง กวีง
2. เห็นถึงลักษณะร่วมกันและความแตกต่างของนิทานชุดจ่าง กวีง กับนิทานตลกเจ้าปัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. แสดงให้เห็นลักษณะสากลของนิทานชุดจ่าง กวีง
4. เป็นแนวทางในการศึกษานิทานตลกเจ้าปัญญาเรื่องอื่นต่อไป

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

การถ่ายเสียงภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย ยังไม่มีระบบที่เป็นมาตรฐาน ในที่นี้ผู้วิจัยยึดตามหลักการออกเสียงสำเนียงฮานอย